herpy

GEKONY

Gekon domowy

Hemidactylus frenatus

Hemidactylus frenatus to odporny, nocny gekon z Azji Południowej i Południowo-Wschodniej, który wraz ze statkami i ładunkami rozprzestrzenił się w całych tropikach i dziś zamieszkuje domy w dużej części świata. Wspina się po pionowych powierzchniach, poluje na owady pod lampami i odzywa się głośnym, tykającym cmokaniem. W terrariach jest rzadki i najbardziej znany jest jako gatunek inwazyjny.

Rodzina: Gekkonidae Nazwa angielska: Common house gecko Dawna nazwa: *Hemidactylus vittatus; Hemidactylus okinawensis*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**8-15 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**5-8 lat**
Aktywność	**O zmierzchu i w nocy**
Tryb życia	**Nadrzewny i skalny**
Środowisko	**Las deszczowy**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**40 × 30 × 40 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**25-30 °C**
Miejsce wygrzewania	**30-32 °C**
Temperatura w nocy	**22-25 °C**
Wilgotność	**50-70%**
UVB	**Opcjonalne**
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**6-12 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**1-2 jaj**
Inkubacja	**46-62 dni** przy 28-30 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Niepoddany ocenie (NE)**

O gatunku

Hemidactylus frenatus to mały, bladoszarobrązowy do beżowego gekon o niemal przezroczystej skórze i białym spodzie ciała. Po bokach głowy, między okiem a nozdrzem, biegnie ciemny pasek, od którego gatunek wziął swoją łacińską nazwę: *frenatus* oznacza "z wędzidłem" lub "okiełznany". Ogon ma okrągły przekrój i wyraźne pierścienie większych, spiczastych łusek, które nadają mu ząbkowany wygląd. Pod palcami znajdują się szerokie lamelki, dzięki którym gekon może biegać po ścianach i wisieć na suficie.

Dorosłe osobniki osiągają 8-15 cm długości razem z ogonem, a samce są zwykle nieco większe od samic. Brak wiarygodnych danych o masie ciała. Długość życia na wolności wynosi około 5 lat, a zwierzę może dożyć 7-8 lat; górna granica została zapożyczona od blisko spokrewnionego *Hemidactylus turcicus*. Gatunek został opisany w 1836 roku przez Duméril i Bibrona na podstawie zwierząt z Jawy. Ma kilka synonimów, m.in. *Hemidactylus vittatus* i *Hemidactylus okinawensis*, a ponieważ stwierdzono dwa typy chromosomowe, po dokładniejszych badaniach może się okazać, że obejmuje kilka blisko spokrewnionych form.

Gekon jest wyraźnym synantropem. Mieszka na ścianach domów, na strychach i za listwami, a po zachodzie słońca wychodzi polować na owady zwabione przez lampy. Znany jest ze swojego głosu: głośnego, tykającego "czuk-czuk-czuk" o trzech do pięciu tonach, którego samce używają do oznaczania terytorium i podczas godów. Samce są agresywne wobec osobników własnego gatunku, a walki często kończą się ugryzieniami i utratą ogonów.

W terrariach jest rzadki, ponieważ jest pospolity i pozbawiony barw oraz wzorów cenionych zwykle przez hodowców. W wielu krajach jest ponadto niepożądanym gościem: łatwo rozprzestrzenia się z ładunkami i roślinami i wypiera miejscowe gekony. Jeśli chcesz trzymać ten gatunek, zachowaj szczególną ostrożność, aby żadne zwierzę ani jajo nie wydostało się na zewnątrz.

Występowanie i środowisko

Za pierwotny obszar występowania *Hemidactylus frenatus* uważa się Azję Południową i Południowo-Wschodnią oraz najbliższe wyspy Oceanii. Mapa pokazuje obszar główny: Indie, Sri Lankę, Bangladesz, Mjanmę, Tajlandię, Kambodżę, Laos, Wietnam, Malezję, Singapur, Indonezję i Filipiny. Dokładny pierwotny zasięg trudno wyznaczyć, ponieważ gatunek od dawna przemieszcza się wraz z ludźmi, a jego zasięg podaje się często jako praktycznie całe tropiki.

Poza Azją gatunek został zawleczony. Występuje dziś w dużej części Afryki (m.in. na wybrzeżu Afryki Wschodniej, na Madagaskarze i Maskarenach), w Australii, w Ameryce Środkowej i Południowej, na Karaibach oraz w USA, m.in. na Florydzie, w Teksasie i na Hawajach. Rozprzestrzenił się ze statkami, ładunkami, a zwłaszcza z importowanymi roślinami. Jego pojawienie się na Maskarenach niemal doprowadziło do wytępienia grupy sześciu gekonów z rodzaju *Nactus*, z których trzy już wymarły. Zarejestrowane stanowiska na mapie są więc rozsiane daleko poza pierwotnym zasięgiem.

> **Naturalny zasięg:** Indie, Sri Lanka, Bangladesz, Mjanma (Birma), Tajlandia, Kambodża, Laos, Wietnam, Malezja, Singapur, Indonezja i Filipiny.

ŚRODOWISKO

W naturze *Hemidactylus frenatus* żyje w ciepłych, wilgotnych regionach tropikalnych i subtropikalnych: na pniach drzew, skałach i skrajach lasów, ale znacznie częściej na domach, murach i innych budynkach. Najchętniej wybiera miejsca w pobliżu szczelin, w których może się schronić. W ciągu dnia ukrywa się pod korą, za listwami i w szczelinach, ale może też spędzać dzień na wygrzewaniu się. Po zachodzie słońca aktywność osiąga szczyt, a około północy na zewnątrz jest najwięcej zwierząt.

Gatunek najlepiej radzi sobie w temperaturze około 26-35 °C, w której sam reguluje temperaturę ciała, wybierając słońce lub cień. Ma niewiele przystosowań chroniących przed utratą wody, dlatego gorzej czuje się w suchych regionach. Chłód i deszcz silnie ograniczają jego aktywność. Wartości dla terrarium są szacunkiem opartym na tych danych i na gatunkach pokrewnych, ponieważ istnieje niewiele szczegółowych opisów hodowli.

Hodowla

TERRARIUM

Pojedynczy dorosły *Hemidactylus frenatus* potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 40 × 30 × 40 cm (długość × szerokość × wysokość). Para powinna mieć co najmniej 60 × 40 × 40 cm i wiele kryjówek. Nigdy nie trzymaj razem dwóch samców, a dwie samice obserwuj uważnie, ponieważ zwierzęta są terytorialne.

Gekon najchętniej przebywa na pionowych powierzchniach i pod sufitem, więc urządź terrarium z tylną ścianą z korka lub kamienia, rurami korkowymi, płaskimi kawałkami kory i kilkoma mocnymi gałęziami. Zapewnij liczne szczeliny do ukrycia, zarówno w ciepłym, jak i w chłodnym końcu. Jako podłoże sprawdzi się mieszanka nienawożonej ziemi i włókna kokosowego, trochę torfowca po jednej stronie i kilka liści na wierzchu. Rośliny, takie jak epipremnum lub bromelie, zapewniają wilgoć i kryjówki.

Gatunek jest mistrzem ucieczek. Potrafi przecisnąć się przez bardzo małe szczeliny, dlatego wszystkie otwory, przepusty kablowe i łączenia należy zabezpieczyć drobną siatką lub silikonem, a pokrywa musi szczelnie przylegać.

TEMPERATURA

W ciągu dnia utrzymuj w terrarium 25-30 °C, a w nocy 22-25 °C. Stwórz ciepłą strefę o temperaturze 30-32 °C, np. za pomocą małej żarówki grzewczej na jednym końcu, a przeciwległy koniec pozostaw chłodny, aby zwierzę mogło wybierać.

Używaj termostatu i cyfrowego termometru, aby mierzyć temperaturę zarówno w ciepłym, jak i w chłodnym końcu. Temperatury poniżej 20 °C utrzymujące się przez dłuższy czas osłabiają apetyt i aktywność, a powyżej 33 °C jest za gorąco. Ustaw terrarium z dala od bezpośredniego światła słonecznego. W chłodniejszych regionach gatunek może zapadać w hibernację, ale w terrarium nie zaleca się zimowania.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Utrzymuj wilgotność powietrza na poziomie około 50-70 % i raz dziennie lekko zraszaj terrarium, najlepiej wieczorem, aby na liściach i kamieniach pojawiła się rosa. W ciągu dnia wilgotność powinna móc spadać. *Hemidactylus frenatus* ma niewiele przystosowań chroniących przed wysychaniem, więc całkowicie suche powietrze mu nie służy, ale stale mokre warunki sprzyjają pleśni.

Gekon zlizuje krople ze ścian i liści. Postaw też małą, płytką miseczkę ze świeżą wodą, wymienianą codziennie. Higrometr pokaże, czy wilgotność jest utrzymywana.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Hemidactylus frenatus jest aktywny o zmierzchu i w nocy, a nie ma udokumentowanych zaleceń dotyczących UVB. Słabe oświetlenie UVB dla gatunków cieniolubnych (strefa Fergusona 1) jest dobrym zabezpieczeniem u pokrewnych, nocnych gekonów i również tutaj, o ile jest wiele kryjówek i miejsca, by uniknąć światła. Bez UVB pokarm musi zawierać witaminę D3.

Oświetlenie powinno być włączone 12 godzin dziennie, sterowane wyłącznikiem czasowym. Nie używaj mocnych lamp punktowych ani kolorowego oświetlenia nocnego. W nocy musi być ciemno.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

W naturze *Hemidactylus frenatus* jest wszechstronnym łowcą. Owady i pająki stanowią większość jego diety: karaczany, termity, muchy, ćmy, chrząszcze, pszczoły i osy. Zjada też ślimaki, trochę nektaru i słodkie resztki, a także mniejsze gekony. W laboratoriach obserwowano również kanibalizm, ale nie stwierdzono go w naturze.

W terrarium karm go żywymi owadami o rozmiarze mniejszym niż odległość między oczami zwierzęcia: świerszczami, małymi karaczanami dubia, muszkami owocowymi dla najmłodszych, a od czasu do czasu mącznikami lub larwami barciaka. Dorosłe osobniki dostają owady 3-4 razy w tygodniu, młode codziennie. Do większości posiłków oprószaj owady wapniem, a raz w tygodniu wapniem z D3 lub multiwitaminą. Niezjedzone owady usuwaj. Dostosuj ilość pokarmu do kondycji zwierzęcia: ogon powinien być pełny, ale nie gruby.

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Hemidactylus frenatus jest szybki, nerwowy i nie należy go brać do rąk. W stresie może ugryźć, ale ugryzienie jest dość słabe i nieszkodliwe dla człowieka. Zwierzę odrzuca ogon, jeśli go chwycisz, a ogon nie odrasta w tym samym kształcie. Jeśli trzeba przenieść zwierzę, użyj małego pudełka. Gekon szybko zeskakuje z dłoni, a uciekinierzy stanowią problem.

Gatunek jest terytorialny. Samce walczą ze sobą i są bardziej agresywne niż większość innych gekonów, także wobec innych gatunków. Trzymaj zwierzęta pojedynczo albo jednego samca z jedną samicą w dużym terrarium z wieloma kryjówkami i rozdziel je, jeśli jedno zostanie pogryzione lub stale się ukrywa. Nigdy nie trzymaj tego gatunku razem z innymi gekonami, ponieważ może je wypierać i zjadać małe osobniki.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samce są zwykle nieco większe od samic, mają widoczne zgrubienie u nasady ogona i rząd porów przed kloaką. Płeć można zwykle rozpoznać u zwierząt powyżej 4 cm. Zwierzęta osiągają dojrzałość płciową po około sześciu do dwunastu miesiącach. Przeznaczaj do rozrodu tylko w pełni wyrośnięte samice w dobrej kondycji, aby nie doszło do wyczerpania ich zapasów wapnia.

GODY I KOPULACJA

Na obszarach tropikalnych *Hemidactylus frenatus* rozmnaża się przez cały rok, a w chłodniejszych regionach ma sezon rozrodczy. Samiec odzywa się swoim tykającym głosem, zbliża się do samicy i wielokrotnie dotyka jej pyskiem, a podczas kopulacji może przytrzymywać ją za kark. Samica może przechowywać nasienie do roku, a jedna kopulacja może dać do siedmiu zniesień, więc samca można odsadzić po kilku dniach. Przez cały sezon zapewniaj samicy dużo wapnia i owadów.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa jednorazowo najwyżej dwa twardoskorupowe, okrągłe, białe jaja, trzy do czterech tygodni po kopulacji. W jajnikach mogą znajdować się do czterech jaj na różnych etapach rozwoju, więc odstępy między zniesieniami mogą być krótkie. Jaja częściowo przyklejają się do podłoża i są składane w szczelinach, pod korą lub za listwami. Liczba zniesień w roku nie jest udokumentowana. Umieść rury korkowe, płaskie kawałki korka lub rurki bambusowe jako miejsca do składania jaj, aby jaja dało się łatwo przenieść. Składanie jaj wyczerpuje samicę, więc kontroluj jej masę ciała.

INKUBACJA

Jaja można inkubować w małym pudełku z otworami wentylacyjnymi i lekko wilgotnym wermikulitem lub perlitem. Utrzymuj jaja w temperaturze 28-30 °C; poniżej 28 °C nie rozwijają się. Wyklucie następuje po 46-62 dniach. Gatunek prawdopodobnie ma temperaturowo zależną determinację płci, ale nie zostało to potwierdzone, więc nie używaj temperatury do sterowania płcią. Jaja, które się zapadają lub pleśnieją, są martwe.

ODCHÓW MŁODYCH

Młode mają po wykluciu 5-6 cm długości. Od razu przenieś je do małego, szczelnego pojemnika z ręcznikiem papierowym lub torfowcem, kilkoma kryjówkami i małą miseczką z wodą i codziennie zraszaj. Karm je codziennie muszkami owocowymi i małymi świerszczami oprószonymi wapniem. Młode rosną szybko i osiągają dojrzałość płciową po sześciu do dwunastu miesiącach. Trzymaj je osobno lub w bardzo małych grupach osobników podobnej wielkości, ponieważ mogą się nawzajem gryźć, a większe mogą zjadać najmniejsze.

Zdrowie i częste błędy

Doświadczenia weterynaryjne z *Hemidactylus frenatus* w niewoli są nieliczne. Najbardziej prawdopodobne problemy są takie same jak u innych małych, owadożernych gekonów:

- Niedobór wapnia i witaminy D3, prowadzący do miękkich szczęk, krzywych kończyn i drżenia. Stosuj wapń i multiwitaminę oraz rozważ słabe oświetlenie UVB.
- Zbyt suche lub zbyt zimne warunki, które osłabiają apetyt i powodują problemy skórne oraz resztki wylinki przyklejone do palców i końca ogona. Zapewnij wilgotną kryjówkę i ostrożnie zmiękcz resztki letnią wodą.
- Stres i pogryzienia między zwierzętami, zwłaszcza między samcami. Rozdziel zwierzęta i zapewnij wiele kryjówek.
- Utrata ogona po braniu do rąk lub walkach. Nie jest to groźne, ale ogon nie odrasta w tym samym kształcie.
- Ucieczki: zbiegłe zwierzęta często wysychają i giną, a w ciepłych regionach mogą dać początek całej populacji. Szczelne terrarium jest najlepszą profilaktyką.

Zdrowe zwierzę ma jasne oczy, pełny ogon i dobry chwyt. Zgłoś się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli gekon traci na wadze, nie je przez kilka tygodni lub wydaje się osowiały.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.